

Tarixi ərazilərimizin bərpasına xidmət edən konsepsiya

Dekabrın 24-də Prezident İlham Əliyevin Qərbi Azərbaycan İcmasının inzibati binasında yaradılan şəraitlə tanış olduqdan sonra bir qrup ziyalı ilə görüşü tarixi bir gün olaraq xalqımızın yadlığında əbədi yaşayacaqdır. Vətən təəssübkeşləri, Azərbaycansevərlər, deportasiyaya məruz qalan və qaçqın həyatı yaşayan soydaşlarımız bəlkə də illərlə, aylarla belə bir günün həsrətində olublar.

Dövlət başçımız Qərbi Azərbaycandan olan ziyalılarla görüşündə çox dəyərli çıxışında vaxtı ilə bir neçə yerə parçalanmış Azərbaycanın bütövlüyünə doğru uzanan yolun istiqamətlərini müəyyənləşdirdi, qaranlıq səmtlərinə işıq saldı, dədə-baba torpaqlarımıza qarşı ədalətsizlikdə xalqımızın qeyrət damarını tərpətdi. Prezidentin çıxışındakı hər bir cümlə həm icmanın İdarə Heyətinin üzvləri, həm də bütün ictimaiyyət üçün yol xəritəsi oldu. Bu yol xəritəsi yeni tarixi mərhələdə qarşıda duran strateji vəzifələrə həsr edilmiş konseptual mahiyyətli, proqram xarakterli müddəalarla zəngin olmaqla Azərbaycanın itirilmiş torpaqlarının bərpası üçün cəmiyyəti yeni hədəflərə səfərbər etmək baxımından böyük dəyərə malikdir.

Hər ötən ay, il tarixə çevrildikcə baş vermiş hadisələr tədqiqatçıların araşdırmalarında daha aydın görünməyə başlayır. XX əsrin əvvəllərində rus imperiyasının dirənişi ilə xalqımızın milli, ictimai, siyasi və mədəni mərkəzlərindən olan İrəvanda Ermənistan adlı bir dövlətin yaradılmasına qərar verilməsi, Prezident İlham Əliyevin də dediyi kimi, xəyanətdən ibarət olan cinayət idi. Sovet imperiyası və erməni daşnaklar milli dövlət fədailərimizi yalan vədlərlə aldadaaraq cinayətə sürükləyiblər. O vaxtdan bu günədək xalqımız bir əsrdən artıqdır ki, öz potensialını həm də Ermənistan adlı uydurma dövlətin ölkəmizə qarşı apardığı düşmən siyasətini, ərazilərimizin ilhaqını və milli varlığını təcavüzünü dəf etməyə çalışır.

Ölkə Prezidentinin çıxışında toxunduğu digər mühüm məsələ Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinə dünyanın aparıcı dövlətlərinin ikili standartlara əsaslanan yanaşmaları ilə bağlıdır. Yəni bir tərəfdən beynəlxalq müstəvidə guya müsəlman ölkələri ilə əhatə olunan və "təhdidlərə" məruz qalan "zavallı" erməni xalqını himayə etmək siyasəti aparılsa da, digər tərəfdən əsas strateji hədəf Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarının işğalını ört-basdır etməklə onu regionun dağıdıcı gücünə çevirmək kimi çirkin niyyətidir. Ona görə də Qərbi Azərbaycan məsələsi bizim üçün regional yox, milli mücadiləmizin beynəlxalq mahiyyət daşıyan aparıcı tərkib hissəsinə çevrilməlidir.

Dövlət başçısı nitqində sentyabr toqquşmalarının bizim üçün dəyərli toxunaraq Azərbaycanı daim təhdid altında saxlamaq niyyətindən əl çəkməyən Ermənistanın revanş götürmək cəhdlərini cilovlamaq baxımından çox mühüm əhəmiyyətini açıqladı. Dövlət başçısı haqlı olaraq qətiyyətlə bildirdi ki, indi biz Ermənistanla bütün sərhədboyu strateji yüksəkliklərə tam nəzarət edirik.

Cənab Prezidentin çıxışının ən maraqlı məqamlarından biri də elmi tədqiqata cəlb edilməli olan İrəvanın tarixi mərkəzi ilə bağlıdır. Dünyada mərkəzi şəhərlər tarixi-millî kimliklərini əks etdirən ünvanlara malikdirlər. Bu, İrəvanda yoxdur. Niyə? Çünki onu dağıdıblar. Niyə? Çünki həmin mərkəz azərbaycanlıların milli simvolundan ibarət idi. Odur ki, Ermənistan

reallığını əks etdirmədiyindən onu Yer üzərindən siliblər.

Görüşdə dövlətimizin başçısı tariximizin qara səhifələrinin unudulmamasını da tövsiyə etdi və onları incəliklə vərəqlədi. 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistandan deportasiyasını xalqımıza qarşı növbəti cinayət kimi qiymətləndirdi. Özü də o xalqa ki İkinci Dünya müharibəsində Sovet İttifaqının qələbəsini Azərbaycan nefti təmin etmişdi. 1987-ci ilin payızında Heydər Əliyevin SSRİ rəhbərliyindən uzaqlaşdırılmasından sonra Moskvanın himayədarlığı ilə erməni millətçiliyi yenidən baş qaldırdı. Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun işğalı ilə 30 il ərzində növbəti faciələrimizi yaşadıq. Ermənistandan, azərbaycanlıların öz dədə-baba yurdlarından didərgin salındığı dövrdə Azərbaycanda olan siyasi hakimiyyət nəinki bu məsələyə həssaslıqla yanaşdı, əksinə, qaçqınların öz iqlim şəraitlərinə uyğun olan yerlərdə, xüsusilə Qarabağın dağlıq hissələrində məskunlaşmalarına belə mane oldular. Uzun müddət Ermənistandan qaçqın düşən insanlarımız həmin dövrün siyasi hakimiyyətindən ögey münasibətlər gördü. Yalnız Ümummilli Lider Heydər Əliyev hakimiyyətə gəldikdən sonra deportasiya olunmuş azərbaycanlılara diqqət və qayğı göstərilir.

Azərbaycan xalqına qarşı ermənilərin dəfələrlə törətmiş olduğu və uzun illərdən bəri öz siyasi-hüquqi qiymətini almamış deportasiya və soyqırımı faktları da tariximizin açılmamış səhifələrindən biri idi. Təəssüf ki, tarixboyu azərbaycanlılara qarşı soyqırımına lazımi səviyyədə siyasi-hüquqi qiymət verilməmişdir. Ulu Öndərin ən böyük xidmətlərindən biri xalqımız üçün tarixi və tələyüklü məsələyə - ermənilərin xalqımıza qarşı təxminən iki əsrə yaxın davam etmiş və ərazi iddiaları ilə həyata keçirdiyi soyqırımı faktlarına münasibəti məsələsidir. Tarixi cinayət kimi qiymətləndirilən bu faciəyə hüquqi-siyasi qiymət verilməsi və onun beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması məqsədilə Ulu Öndər Heydər Əliyev 18 dekabr 1997-ci ildə "1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindəki tarixi-etnik torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyası haqqında" fərman imzalamışdır. Xüsusilə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1998-ci il martın 26-da imzaladığı "Azərbaycanlıların soyqırımını haqqında" fərman gələcək nəsillərin tarixi hadisələri unutmaması, keçmişimizin xatırlanması üçün çox mühüm bir sənəddir.

Azərbaycan xalqının təxminən son otuz illik tarixinin elə bir səhifəsi yoxdur ki, orada Heydər Əliyevin imzası olmasın. Tarixi ərazilərimizdə dövlətçiliyin müasir mərhələsinin yaradılması, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu birbaşa Ulu Öndərin adı ilə bağlıdır. Ümumiyyətlə, ölkəmizdə azərbaycanlılara qarşı ermənilərin həyata keçirdiyi soyqırımı və deportasiya məsələlərinin ətəflı şəkildə öyrənilməsi və tədqiqi, onun xalqımıza və dünya xalqlarına çatdırılması sahəsində iş yalnız Ulu Öndərin adını qeyd

etdiyimiz fərmanlarından sonra sistemli şəkildə edilmiş və ilbəlilə daha da mütəşəkkil surətdə təşkil olunmuşdur. Zəngin dövləti idarəetmə təcrübəsinə malik Heydər Əliyevin bu siyasi kursu 19 ildir ki, Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Cənab Prezidentin çıxışında ən mühüm məsələlərdən biri də Qərbi Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı araşdırmaların yeni yanaşmalarla yazılmasını ehtiva edir. Buraya sanballı tədqiqatlarla bərabər, həm də vaxtilə yazılmış kitabların tarixi reallıqlara uyğun yenilənməsinin vacibliyi də aiddir. İndi fərdi qaydada atılan ciddi addımlara dövlət dəstəyi getdikcə daha çox hiss edilməlidir. Bu məqsədlə ənənəvi beynəlxalq elmi konfransların təşkilinə üstünlük verilməlidir ki, mövzu daim özünün strateji əhəmiyyətini qoruya bilsin.

Prezidentin məxsusi qeyd etdiyi istiqamətlərdən biri də Qərbi Azərbaycana Qayıdış Konsepsiyasının hazırlanması və həyata keçirilməsi ilə bağlı idi. Prezidentin qayıdış anonsu, önəmli mesajları bizi çox ümidləndirdi. Dövlət başçısı vurğuladı ki, biz Ermənistanla qarşı ərazi iddiası qaldırmırıq, bizim məqsədimiz sadəcə sülh yolu ilə torpaqlarımıza qayıtmaqdır.

Bu konsepsiya aparılan rəsmi və ictimai fəaliyyətimizin zirvəsini təşkil etməklə ümumazərbaycan hərəkatını XXI əsrə uğurla daşımağın vəsilsidir. Yeri gəlmişkən, dövlət başçısının Ermənistanda depopulyasiya dövrünün yaşanması ilə bağlı fikri də çox aktualdır. Necə olur ki, oralardan deportasiya edilmiş azərbaycanlıların yaşadığı ərazilərdə bu gün canlı həyat yoxdur. Çünki ermənilər o torpaqlar üçün yaddırlar, oranın coğrafi şəraitində yaşamağa hazır deyillər. Əslində, bütün Ermənistan onlar üçün yad olduğuna görə, məqam düşən kimi oralardan başqa ölkələrə qaçırırlar. Deməli, böyük güclərin əsas məqsədi ermənilərin oralarda gələcəkdə də təhdid faktoru olmasını təmin etmək, erməniləri burada hər vasitə ilə saxlamaqdır. Bu məkrli siyasətə mane olmaq baxımından da Qərbi Azərbaycana Qayıdış milli çağırışıdır.

Prezident İlham Əliyev çıxışında bildirdi ki, "...Məncə bu gün biz vaxt itirməməliyik. Qayıdış Konsepsiyası hazırlanmalıdır. Yenə də bu, necə deyərlər, sülhsevər konsepsiya olmalıdır. Biz bütün beynəlxalq konvensiyalarda bizə məqbul olan müddəaları götürüb bunun əsasında öz hüququmuzu tələb etməliyik. Qayıdış Konsepsiyası olmalıdır. Bizim tarixi yaşayış yerlərinin bir çoxu, mütləq əksəriyyəti indi bomboşdur. Biz bunu bilirik. Biz öz keçmişimizi yaxşı bilirik. Qərbi Azərbaycandan olan hər bir insan öz ulu babalarının yaşadığı yerləri yaxşı bilir. İndi müxtəlif yollarla bu informasiyanı əldə etmək olar. Azərbaycanlıların yaşadığı yerlərin əksəriyyətində heç kim yaşamır. Ermənistanda bütövlükdə indi depopulyasiya dövrü hökm sürür. İnsanlar oradan gədir. Həm təbii artım yox-

dur, eyni zamanda dözülməz siyasi vəziyyət, repressiyalar, faktiki olaraq diktatura və iqtisadi çətinliklər onları buna vadar edir. Bizim kəndlərimiz dağıdılır. Biz buna dözmə bilmərik. Ona görə biz Qayıdış Konsepsiyası üzərində işləməliyik. Bu, çox sanballı sənəd olmalıdır. Əlbəttə ki, mütləq digər təkliflər də olacaq".

Xalqımız Müzəffər Ali Baq Komandan İlham Əliyevin qətiyyətinə, sözünün bütövlüyünə inanır və güvənir. Odur ki, Qərbi azərbaycanlılar da haçansa öz doğma torpaqlarına mütləq qayıdacaqlarına tam əmindirlər. Çünki bunu Prezident İlham Əliyev deyib: "Gün gələcək Qərbi azərbaycanlılar tarixi diyarımız olan Qərbi Azərbaycana qayıdacaqlar".

Bəli, gün gələcək, Qərbi Azərbaycandan olan soydaşlarımız, onların nəvələri, nəticələri tarixi torpaqlarımız olan İrəvana, Göyçəyə, Zəngəzura, Ağbabaya qayıdacaqlar. Bu, onların, bütövlükdə xalqımızın halal haqqıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, öz torpağına, elinə-obasına bağlı olan Azərbaycan xalqı üçün tarixi torpaqlarına qayıdış ən ümdə məsələlərdəndir.

Cənab Prezidentin Qərbi Azərbaycandan olan bir qrup ziyalı ilə görüşünü və ölkə rəhbərinin dərin məzmunlu çıxışını televiziya ekranlarında izləyənlər, kütləvi informasiya vasitələrindən oxuyanlar qarşıya qoyulan məsələlərdən qürur hissi keçirirlər. Bununla əlaqədar Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyətində, habelə rayon Ağsaqqallar Şurasında ictimaiyyətin nümayəndələri xüsusilə Qərbi Azərbaycan əsilli soydaşlarımızın iş-tirəki ilə geniş tərkibdə yığıncaq keçirməyi, Prezidentin nitqindən irəli gələn tövsiyələri yüksək səviyyədə yerinə yetirməyi qərara almışdır.

Qərbi Azərbaycandan olan ziyalılar bundan sonra da Zəngəzurun, İrəvanın Azərbaycanın özəli ərazisi olduğunu bütün dünyaya çatdıracaqlar. Bu, cənab Prezident tərəfindən biz ziyalılar qarşısında qoyulmuş çox mühüm tapşırıqdır. Biz Qərbi Azərbaycanın mədəniyyətini dünyaya tanımaq üçün aktiv işlər görəcəyik. Qarabağ müharibəsindən öncə birinci xanım Mehriban Əliyeva Qarabağ mədəniyyətini bütün dünyaya tanıtdı. Bütün dünya xaribülbulü Qarabağın simvolu kimi tanıdı. İndi də eyni yolla gedəcəyik.

Prezident çıxışında Qərbi Azərbaycan İcmasının yol xəritəsini detallı şəkildə müəyyən etdi. Dövlət başçısı tapşırıqlarını verdi ki, bu icma həm ölkə daxilində, həm də xaricdə, beynəlxalq təşkilatlarda böyük əks-səda doğuracaq layihələr həyata keçirməlidir. Azərbaycan xalqı öz dədə-baba torpaqlarına qayıtmalıdır. Azərbaycanla qarşı tarixi ədalətsizliyə son qoymalıdır. Azərbaycan xalqı bu istiqamətdə iki il bundan öncə böyük Qələbə ilə başa çatdıran 44 günlük Vətən müharibəsində yenilməzliyini göstərib.

Prezidentimizin uzaqgörən siyasəti nəticəsində qarşıya qoyulan müqəddəs vəzifələr yüksək səviyyədə yerinə yetiriləcək, İrəvana və Zəngəzura qayıdış reallaşacaqdır. Biz hamımız bu məqsəd uğrunda var gücümüzü çalışacağıq və yaxın illərdə Qərbi Azərbaycanda da xalqımızın itirilmiş hüquqlarının bərpasına nail olacağıq.

*Vaqif ŞADLİNSKİ,
Qərbi Azərbaycan İcması
Ağsaqqallar Şurasının
sədr müavini*